

## ČALEŽ I KAŠA (sic!)

Iako su hrvatski biskupi izglasali da KALEŽ ostane u MISNOM KANONU, dr Srećko Bošnjak (v. »Služba Božja«, 10 [1970] 3-4, str. 181—185) misli da to nije dosta i htio bi ponovnim pri-grijavanjem polemike oko kaleža odstrijeliti riječ »čaša« iz svake crkvene upotrebe.

No prije svega trebali bi biti jasni neki pojmovi:

1. Biskupske konferencije odobravaju liturgijske tekstove, koji se imaju upotrebljavati tako kako su odobreni. Podvala je govoriti o podvalama.

2. BK ne glasuje o tom da li je neka riječ generalno »dobra« ili »loša«, nego o tom da li se neki tekst prihvaća za liturgijsku upotrebu ili ne.

3. Ako se neka riječ nalazi u odobrenom tekstu, to po sebi ne znači da se njezin sinonim ne smije upotrebljavati u nekom drugom liturgijskom tekstu (salva approbatione BK) ili u neliturgijskim tekstovima.

4. Korisno je imati pojam što je zapravo liturgijski tekst.

5. Liturgijska komisija BK jest organ BK, pa dosljedno tome »terorizira« u ime BK.

6. Centar »Kršćanska sadašnjost« samo štampa liturgijske knjige, a ne prevodi ih.

Nadalje:

Ne znam u kakvoj kulturnoj sredini tko živi i kakve je doživljaje imao s čašom, ali znam sigurno da se čaša nalazi u svakom poštenom kućanstvu i da Papa pije svoje vino iz čaše a biskupi u svečanim zgodama »dižu čašu« u zdravlje i čast ovoga ili onoga. Apsurdno je htjeti načiniti iz čaše silom neki nedostojni predmet kojemu bi bilo mjesto samo u gostionici. U gostionici, uostalom, ima stolova kojima si pijanci razbijaju glave i po kojima bljuju, pa ipak nismo stolove izbacili iz crkve i skupljamo se oko »stola Gospodnjega«. Po principu »Propter quod est unum-  
quodque tale et illud magis« morali bismo najprije izbaciti vino i njegov naziv iz liturgije, kad smo već kod toga.

Prosječni volumen naših kaleža ne prelazi volumen oveće čaše, a ima čaša koje sadrže više nego normalni kalež, pa je čaša jednako tako prikladna ili neprikladna »da iz nje piju svi« kao i kalež, iz kojega još i sada većinom pije samo jedan. Bilo bi korisno poći u koju veću trgovinu kućnih potrepština pa tamo vidjeti što sve današnji svijet pod čašom misli. Tako bi se izbjegle svojevolske definicije koje mogu imati vrlo ograničeno lokalno značenje.

Usporedba s drugim narodima također klima, jer nijedan od navedenih naroda nije imao **svog** jezika u liturgiji. Tako dugo smo se borili za tu našu hrvatsku starinu, a sada na najsveta-  
njem mjestu mise ona više nije dobra, nego je mletački barbarizam (Fraka botun, salta makako). Nadalje, nije dosta nabrojiti strane izraze, ngeo treba vidjeti što oni zapravo znače. Njemački »Kelch« ušao je u jezik još prije pokrštenja Germana i znači »čašu«, a

ne »kalež«, jer kalež kod nas ima isključivo sakristansko, cehovsko značenje, dok je pojam »Kelch« daleko širi i obuhvaća profano. Nijemci kažu npr. »Blütenkelch«, što mi ne prevodimo »cvjetni kalež«, nego »cvjetna čaška«. Riječ »Glass«, naprotiv, kasnijeg je porijekla i ima uže značenje od naše čaše, koja nije uvijek od stakla. U njemačkom kanonu upotrebljava se i riječ »Becher«, pa se ne može govoriti o nekoj isključivosti »kaleža«.

Slično je i u talijanskom, gdje »calice« nije ništa drugo do malo zastarjela riječ za čašu, a nipošto nije isključivo crkvene upotrebe. Upotrebljava se u nazdravicama i svečanijem govoru. dakle tamo gdje nitko od nas ne bi upotrijebio riječ »kalež«.

Kod nas je »kalež«, naprotiv, kasan uljez koji se došuljao kroz sakristiju i nikad nije imao ono široko značenje kao njemački »Kelch« ili talijanski (i romanski uopće) »calice«, pa se zato u značenju »Kelch« i »calice« poklapaju s našim izrazom »čaša«, a ne s »kaležom«, kako to može površnom promatraču izgledati. Kod nas je »kalež« vrlo specijalna čaša posebne građe, materijala i upotrebe koja naznačuje isključivo liturgijski predmet. Zato se u rubrikama eventualno i može uzeti tamo gdje se upravo taj predmet misli. No anakronizam je stavljati riječ »kalež« Kristu ili Pavlu u usta, koji taj naš specijalizirani i kanonski determinirani objekt nisu imali u rukama. (Sv. Pismo dapače upotrebljava vrlo širok izraz »poterion«, prema kojemu »kylix« ima već uže značenje.)

Potrebno je dobro razlikovati liturgijski jezik od liturgijskog cehovskog žargona. Drugo je, naime, govor kojim se govori o liturgiji, njezinim predmetima, ceremonijama, u sakristiji, kod liturgijske režije i sl., a drugo je sam liturgijski jezik, jezik same službe. Liturgijski je žargon, kao i svi obrtnički žargoni, pun tuđica. No kao što štampari svoje cehovske izraze: špalta, iberzac, falcati, špigl i sl. neće stavljati u svoje produkte, nego će se pobrinuti oko hrvatskog izraza ili upotrijebiti koji širi hrvatski pojam, tako nije u redu da u liturgijski jezik prodiru riječi iz liturgijskog cehovskog žargona. Pogotovo ako tu već imamo jednu staru, drevnom upotrebom posvećenu riječ.

To sam iznio ne iz nakane da uđem u polemiku, nego bih htio pokazati, ako mi tko bude vjerovao, da treba donijeti daleko solidnije argumente ako se kani ukloniti iz crkvene upotrebe jedna riječ koja se nalazi u hrvatskoj liturgijskoj tradiciji od glagoljaških početaka pa sve do Kniewaldova misala i »Obnovljenog obreda Svete Sedmice« (str. 82.) mostarskoga biskupa dra Petra Čule iz godine Gospodnje 1965. (Svesci br. 13, str. 82—85, donijeli su studiju J. Kolanovića o toj tradiciji, pa ako stvar nekoga zanima, bilo bi dobro i to pročitati.) Inače polemika gubi svoj stvarni, konstruktivni smisao, te kalež i čaša postaju oruđe za tko zna što drugo. To je, dakako, nedostojno same stvari.

Poznato je da nisu svi biskupi bili za riječ »kalež« ili protiv »čaše«. Na BK prevagnuli su pastoralni razlozi koje neki biskupi imaju ili su uvjereni da ih imaju u prilog izraza »kalež«. Ti pastoralni razlozi ne vrijede za sav teritorij Hrvatske. Postupilo se po Pavlovu načelu: ... ako će jelo navesti na grijeh moga brata, doista neću više nikad jesti mesa ... (1 Kor 8, 13). Polemika i učene rasprave imale su tu malo utjecaja, a neće ga ni ubuduće imati.

Možda bi zato, barem u ovom času kad imamo toliko drugih problema, bilo dobro smiriti se i uočiti u čemu je stvaran problem. Dobro je slušati biskupa, a loše je biskupom htjeti dokazati da su dva i dva pet.

Dr Vjekoslav Bajsić

#### Opaska Uredništva:

U buduće nećemo više objavljivati nikakve rasprave o pitanju »kaleža« ili »čaše«.

---

## OBRAĆENJE

Najnovije znanstvene rasprave o obraćenjima su jednostužne u ocjeni da je obraćenje rijetko plod razumskih dokazivanja. Živo svojedočanstvo iskrene i žive vjere ima moć uvjerenja veću negoli najbolje filozofije i apologetike. Ne zato što bi obraćenik svoju vjeru smatrao kao neku slijepu misao ili kao samovoljan izbor, kao nešto što on objektivno ne bi mogao opravdati. Nipošto. Nego, prije obraćenja, dokazi kao da ne djeluju na dušu, dok primjer proživljene vjere dobije iznenada veliku uvjeravajuću snagu.

A. Dondeyne

---

Prigovoreno nam je da se u članku »Novi Misal i Časoslov« (Služba Božja 1970, br. 3—4) za latinsku riječ »festum« upotrebljava hrvatska riječ »blagdan«. Pokušali smo to pitanje proučiti i čni nam se da bi najprikladnije bilo usvojiti ovakvu terminologiju:

solemnitas — svečanost

festum — blagdan

memoria — spomendan

Možda bismo riječ »svetkovina« mogli upotrebljavati za sva tri gore navedena stupnja.